

סימן צב

טיפת חלב שנפלה לתוך מאכל שבקדירה

(1) טיפת חלב שנפלה על חתיכה אחת מסויימת מתוך כל הקדירה

כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב:

משנה חולין קח. – טיפת חלב שנפלה על החתיכה - אם יש בה **בנותן טעם** באותה חתיכה אסור, ניער את הקדרה - אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסור.

שו"ע ב: נפל חלב לתוך קדירה של בשר (ט"ז: כשהחתיכה חוץ לרוטב) **טועמין** החתיכה שנפל עליה החלב אם אין בה טעם חלב הכל מותר ואם יש בחתיכה מטעימת חלב נאסרה אותה חתיכה (רמ"א: ולדין דאין סומכין אגוי **בעינן ששים** בחתיכה ואם לאו כולה אסורה).

וקשה דבכולה חוץ לרוטב הוי לכאורה כצלי וא"כ לשו"ע (קה/ד) אינו אוסר אלא כדי נטילה.
תירוצים:

- דרכ"מ תירץ דשאני הכא דהחלב הוי דבר שמן (והש"ך הקשה על כך דהרי ב-קה/ז מוכח שחלב הוא איסור כחוש).
- ש"ך ע"פ ר"ן: בקדירה ויש רוטב בקדירה אע"פ שכל החתיכה חוץ לרוטב מתפשט החלב בכולו בגלל ההבל והלחלוחית, ואילו בחום של צלי מספיק כדי נטילה.
- ש"ך: מיירי שחתיכת הבשר הוא שמן והיא גורמת לפעפוע החלב.
- רש"ל תירץ שב-קה מדובר על איסור עב שאינו מתפשט כ"כ אלא ע"י רוטב, ואילו כאן מדובר באיסור צלול שמתפשט בכולו.

כשמקצתה בתוך הרוטב ומקצתה חוץ לרוטב - ונפל על החלק שבחוץ:

רש"י: אם אין ששים בחתיכה, החתיכה¹ נעשית נבלה, ואין שאר הקדירה מצטרף לבטל האיסור.

מה דין שאר הקדירה כאשר לא ניער?

ט"ז פסק כר"ן שהחתיכה נאסרת ואח"כ אוסרת את כל הקדירה (לט"ז - רק באמצעות רוטב).

ש"ך פסק כדרכ"מ שהחתיכה נאסרת כולה, אך אינה אוסרת את שאר הקדירה, אך ש"ך קה/קטז פסק כר"ן וצ"ע.

ר"י: כל הקדירה מצטרף לבטל האיסור.

¹ בדרכ"מ הביא 2 דעות בדעת רש"י האם החלב שנשפך נשאר רק בחצי החתיכה שבחוץ, ואז החלק שבתוך הרוטב לא נאסר (מרדכי), או שהחלב מתפזר בכל החתיכה.

שו"ע ב

לא פסק בפירוש אלא רק ציטט את לשון הרמב"ם.
ט"ז סובר ששו"ע פסק בבשר וחלב כרש"י, אך נקה"כ סובר דלא מוכח מידי.

רמ"א ב, ד :

ט"ז – הרמ"א הסתפק אם הלכה כר"י או כרש"י והחמיר כשתי הדעות.
 [ולכן פסק דאם יש ששים בקדירה כולה נגד הטיפת חלב, אז שאר הקדירה מותרת ממאי נפשך
 (בין לרש"י² בין לר"י) והחתיכה אסורה דלמא קימ"ל כרש"י דהקדירה אינו מצטרף, ואם אין
 ששים בקדירה נגד הטיפה כל הקדירה אסורה דלמא קימ"ל כר"י דכל הקדירה מצטרף והכל
 נאסר, וה"ה בשאר איסורים.
 אמנם בדבר אחד הקל הרמ"א בשאר איסורים כר"י, והיינו דבשאר איסורים לא אומרים חנ"י
 כדי לאסור את הקדירה אם אין ששים כנגד החתיכה וניער (=רמ"א ד), והטעם דבלא"ה יש
 אומרים (רבינו אפרים) דלא אמרינן חנ"י אלא רק בבשר בחלב]

ט"ז – הרמ"א פסק בשאר איסורים כר"י [ולכן אם יש ששים בקדירה - מותר], אך החמיר
 הרמ"א שהחתיכה עצמה נשארת באיסורה, ובבשר בחלב פסק בסעיף ד כרש"י ובניגוד לפסיקת
 הרמ"א בסעיף ב שפסק גם בבשר בחלב כר"י.

ט"ז כתב דדעת רוב הראשונים והאחרונים להקל כר"י, וכך פסק להלכה.

ט"ז פסק בבשר וחלב כרש"י להחמיר, אך בשאר איסורים פסק כר"י.

כשכולה בתוך הרוטב חוץ מפניה העליונים - ונפל על החלק שבחוק:

מחלוקת בשיטת רש"י :

הגהות מיימון בשם סמ"ג : אפילו בזה אין שאר הקדירה מצטרף לבטל האיסור.

ב"י : במקרה זה מה שבקדירה כן מצטרף לבטל האיסור.

כשכולה תוך הרוטב:

לכו"ע שאר הקדירה מצטרף לבטל האיסור.

² אמנם, כל זה הוא לשיטת הש"ך דלרש"י אין החתיכה האסורה אוסרת הקדירה ללא נייעור וכיסוי.

אם לא ניער ולא כיסה כלל:

הדין כמובא לעיל.

חולין קח: – טפת חלב שנפלה על החתיכה כיון שנתנה טעם בחתיכה החתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה דברי ר' יהודה וחכ"א עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות
אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער ושלא כסה ודברי חכמים בשניער וכסה...

אם לא ניער ולא כיסה מיד אלא לבסוף:

הדין כמובא לעיל.

אם ניער או כיסה מיד ולא לבסוף:

רמב"ם ע"פ ב"י: במקרה זה אין הניעור והכיסוי מצרף כל הקדירה לבטל האיסור.

טור, רמב"ם ע"פ מהרי"ן חביב וב"ח: במקרה זה אפילו במקומות שהובאו לעיל שלא מצטרף הקדירה, הרי שע"י ניעור וכיסוי מיד מצטרף כל הקדירה לבטל האיסור והחתיכה לא נעשית נבלה.

שו"ע ב – ש"ך סובר ששו"ע פסק כרמב"ם ע"פ ב"י, וט"ז סובר ששו"ע פסק כטור.

רמ"א וש"ך פסקו כטור.

אם ניער או כיסה מתחילה ועד סוף:

לכו"ע אפילו במקומות הנ"ל שלא מצטרף הקדירה, הרי שבזה מצטרף הקדירה.

(2) טיפת חלב שנפלה לתוך המרק

רמב"ם: נוער את הקדירה כולה וכל הקדירה מצטרפת לבטל האיסור.

והקשה הב"י דמה הצורך לנער הרי נפל לתוך המרק ופשוט שהכל מצטרף.

תירץ הב"י דהרמב"ם סובר דאע"פ שנפל בתוך המרק צריך לנער כדי שיתערב יפה, דהרי לר' יהודה אפילו בניער מתחילה ועד סוף חייש שמא לא עירב יפה יפה, ואע"ג דרבנן פליגי עליה מ"מ מודו דצריך לעשות בענין שיתערב יפה יפה.

הש"ך תירץ דמיירי שאין במרק גופיה ס' אלא בצירוף החתיכות שינער אותן במרק, אי"נ דמפרש פירוש אחר ברמב"ם דכוונתו שלא ידע אם נפל בחתיכות או במרק וכו' ויוצא דהרמב"ם לא איירי כלל בנפל ודאי לתוך המרק.

טור: אין צורך לנער, ומיד שנפל במרק כל הקדירה מצטרפת לבטל האיסור.

שו"ע ב העתיק לשון הרמב"ם.

(3) טיפת חלב שנפלה לחתיכות ולא נודע לאיזו חתיכה נפלה

רמב"ם ע"פ הטור ה"ה הרמ"א והש"ך : נוער הקדירה, אפילו לאחר זמן, ועל ידי זה כל הקדירה מצטרפת לבטל האיסור.

והקשה הטור דהרי אם אין החתיכות בתוך הרוטב, מה מועיל הניעור שמנער אח"כ הרי החתיכה כבר נאסרה ונ"נ.

ותירץ הש"ך דס"ל לרמב"ם דכיון דלא נודע לאיזו חתיכה נפלה לא שייך לומר חני"נ אלא כל הקדירה נכנסת לספק והלכך מנער והכל מצטרף, ודמי לסברת הרשב"א והטור בסקי"א בהיו שתי קדירות ונפל איסור לאחת מהן ואינו ידוע לאיזה נפל ואין באחת מהן לבטלו ויש בשתייהן לבטלו ששתייהן מצטרפות לבטלו, דכל שעתיד להתערב רואין אותו כאילו הוא כבר מעורב.

ועוד קשה דלכאורה בזה שמנער הקדירה הוא מבטל איסור לכתחילה.
ותירץ הש"ך דכיון דלא נודע לאיזה נפל הרי נכנס כל הקדירה בספק ואין כאן משום מבטל איסור, א"נ דכיון דיש כאן ספק אם נתערב איסור כלל, שהרי יש ספק אם יש טעם בחתיכה שנפל, אין כאן מבטל איסור לכתחילה.

טור, רמב"ם ע"פ מהרי"ן חביב : אינו מועיל מה שינער הקדירה אח"כ, ורק אם ניער מיד הכל מצטרף (ואז אין את הבעיות הנ"ל כלל).

ואינו דומה לסברת הרשב"א והטור בסקי"א (דהרשב"א לא מיירי אלא במין במינו דליכא למיקם אטעמא).

רמב"ם ע"פ הב"י : מדובר בחתיכות שבתוך המרק [וצריך לנער מהטעם שכתב הב"י ברמב"ם בנפל לתוך המרק ממש וכנ"ל].

שו"ע ב העתיק לשון הרמב"ם. ("אם נפל לתוך המרק או לחתיכות ולא נודע לאיזו חתיכה נפל נוער את הקדירה כולה עד שישוב ויתערב הכל...")

רמ"א פסק כטור.

טיפת חלב שנפלה על דופן קדירה בשר מבחוץ

סמ"ג: משמע מזבחים צו: דבישול מפעפע ומתפשט בכל הכלי, ולכן בטיפה שנפלה על הדופן מבחוץ – הכל נאסר וכל הקדירה נ"נ וצריך לשער כנגד כל הקדירה.

כך ביאור הסמ"ג לפי הב"י,
אך בפרישה כתב דהסמ"ג מדבר במקרה שאין אנו יודעים שיעור הטיפה (ולכן הוא לא חולק על ר"מ מרוטנבורג)

ר"מ מרוטנבורג: אם היה מתפשט בכולו היינו מתירים דהלחלוחית שבדפנות היה מבטל הטיפה³, אלא אדרבה משמע מזבחים צו: דאינו מפעפע בכולו ולא ידעין כמה מפעפע אלא מפעפע רק במקצת הכלי וממילא אותו מקום נ"נ ואוסר עד פי 60 מהטיפה, ולכן **הכל אסור** **אא"כ יש בתבשיל ס' פעמים ס' כנגד הטיפה**⁴.

ראב"ן: **אם יש בדפנות הקדירה ששים כנגד הטיפה**, אז לא נ"נ, כמו שאנו אומרים לגבי טיפה שנפלה על חתיכת בשר.

סמ"ק: סובר כר"מ מרוטנבורג, אך הוסיף עוד חילוק בענין מקום נפילת הטיפה – **דאם נפלה כנגד התבשיל מספקא לן** אי מפעפע בכל הכלי או לא, אי מפעפע בכל הכלי הרי נתבטל, ואם לא הוי כאילו נפלה בתבשיל (ובזה לא אמרינן דהבלוע נ"נ כי הוא נגד הרוטב והבלוע מקושר ונוגע להתבשיל) ורק צריך ס' בתבשיל נגד הטיפה (ויערה התבשיל מיד בצד השני שלא כנגד נפילת האיסור שמא יפעפע יותר). **ואם נפלה במקום הריקן יש ספק עד כמה מפעפע ושמא מפעפעת בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב ולא יותר**, והבלוע בכלי נ"נ ויאסר הכל, ואמנם יש לו תקנה ע"י שיניחנה כך עד שתצטנן⁵, אך נהגו העולם לאסור בדנפל במקום הריקן דאין לו תקנה (דחיישינן שמא עלה אח"כ פעם אחת רתיחת הקדירה ונגע לאותו מקצת דופן שנאסרה) [אך משמע מהש"ך (ע"פ תרה"ד) והט"ז דפוסקים להתיר ע"י צינון].

רבינו יחיאל: **אם נפלה במקום הריקן** - בשעת הדחק מותר ע"י ס' (ש"ך ע"פ רש"ל: דאז יניח עד שיצטנן, והיינו אם אפשר, אבל אם צריך מיד לצורך אורחים וכהאי גוונא אין צריך להמתין עד שיצטנן אלא יערה בצד האחר⁶). [וכתב הגר"א דטעמו דבזה הוא סומך על שיטת הרמב"ן והמרדכי (צח/ה) דלא אומרים בבלוע בכלי חני"נ וא"כ תמיד מספיק ס' כנגד הטיפה]

שו"ע העתיק את דברי הסמ"ק בסעיפים ה-ו, ואת דברי רבינו יחיאל כתב בסעיף ז' בשם **"יש מי שמתיר בשעת הדחק..."**, **והרמ"א** הוסיף שהכי נהוג.

³ אך הט"ז חולק וסובר דלכו"ע לא מועיל מה שהטיפה מפעפעת יותר לבטל הטיפה ע"י הלחלוחית שבכלי, כי מי יודע כמה יש שם לחלוחית, אלא כמה שמתפשט גרע טפי שאוסר מקום ההוא ואינו מתבטל כלל.

⁴ כך כתבו הפוסקים, אך הש"ך כתב שצריך ששים פעמים ששים ואחד פחות מעט נגד הטיפה (לפי שהטיפה אסרה עד ששים א"כ עם הטיפה יש ששים ואחד פחות מעט).

⁵ ש"ך: אבל לא מהני שינקוב הכלי מתחת דחיישינן שמא יגע הרוטב בדופן שנאסר ע"י נענוע (כ"כ סמ"ק), ומשמע נמי דלא מועיל שיערה מיד בצד האחר דשמא ינענע הקדירה.

⁶ מש"ך וט"ז משמע דכל ההיתר בשעת הדחק הוא כאמור לערות בצד האחר, אך לא דרך הצד שנבלע בו החלב.

דין הקדירה כאשר הטיפה נפלה כנגד התבשיל ויש ס' (דאז התבשיל מותר כנ"ל):

רמ"א ו, ש"ד: הקדירה מ"מ **אסורה**, דחיישינן שמא לא פעפע הכל לפנינו אלא נשאר משהו בדופן הקדירה.

רש"ל, ט"ז: מן הדין אף הקדירה **מותרת** לבשל בה בשר שוב, אלא שלכתחילה אסור דנראה כאילו נאסר בחלב. (לדעת הט"ז זוהי מחלוקת הראשונים שלעיל בין ר"מ מרוטנבורג והסמ"ק, והוא פוסק כסמ"ק להקל)

אם הטיפת חלב נפלה בצד שכנגד האש:

שו"ע ו ע"פ סמ"ק – אם נפלה כנגד האש (אפילו אם נפלה על הדופן שלא כנגד הרוטב) מותר שהאש שורפו ומייבשו, ודוקא בדבר מועט כגון טיפה אבל אם נפל הרבה אין להתיר.

רמ"א: ואז הקדירה נמי שרי.

בתורת חטאת כתב דיש להחמיר לכתחלה לאסור הקדירה.

אם הטיפת חלב נפלה ע"ג כיסוי הקדירה:

אם לא התחיל להרתич – התבשיל מותר והכיסוי אסור. (ט"ז)

אם התחיל להרתич – לדעת **רמ"א ז** נחשב כנפלה ע"ג הקדירה כנגד הרוטב, ולדעת **רש"ל** נחשב כנפלה כנגד מקום הריקן, ואם אין בתבשיל ס' פעמים ס"א אז הכיסוי נ"נ, ו**פסק הט"ז** דהוא ספק וע"כ באיסור דאורייתא יש להחמיר ובאיסור דרבנן יש להקל.

אם מדובר בקדירה חדשה (וה"ה לישנה לא בת יומא):

רמ"א ה כתב דאף אם נפל במקום הריקן – אין צריך רק ס' נגד הטיפה⁷, כי בזה לא שייך לומר בבלוע בכלי חני"נ, כי אין בלוע, ובכלי עצמו אף פעם לא אומרים חני"נ.⁸

ולכאורה קשה דהקדירה אינה חדשה, שהרי עכשיו מבשלים בה בשר, וא"כ הבשר הבלוע מבישול זה נ"נ.

תירוץ א' בש"ד: הבשר לא נ"נ, והטעם דהרי אתה בא לאסור דופן הקדירה מחמת הטיפה מטעם שמא בישול אינו מפעפע בכל הכלי וכנ"ל, וא"כ לא פעפע התבשיל למעלה, למקום נפילת הטיפה, ואם פעפע למעלה א"כ גם הטיפה התפשטה עד למטה ונתבטלה, וא"כ ממ"נ לא נ"נ.

תירוץ ב' בש"ד: באמת בזה היה נ"נ אלא שמדובר או שנפלה הטיפה כשעדיין התבשיל לא חם או אחרי שנפלה הטיפה על קדירה של מים נתנו בה בשר.

⁷ ש"ד: ר"ל אם עירה בדיעבד, אבל מ"מ לכתחילה לא יערה דאין לבטל איסור לכתחילה. ואף אם יש בתבשיל ששים פעמים ששים כנגד הטיפה (בקדירה ישנה) - אין לערות לכתחילה דרך המקום שנאסר.

⁸ אך לדעת הרמ"א צ"ח דיש לחוש לחומרא לומר דבכלי חרס הוא עצמו נ"נ - א"כ הכא דוקא בטיפת חלב אמרינן הכי דלא שייך לומר חני"נ דעדיין כולו היתר, אבל לשיטת הש"ד דלא שייך כלל לומר שגוף החרס יעשה נבילה - א"כ הכא אפילו בטיפת איסור נמי דינא הכי.

חתיכה נעשית נבילה

בבשר בחלב ובשאר איסורים

חולין ק. – אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה.

רמב"ם, רא"ש, רמב"ן, רשב"א: הלכה כרב שיש דין חני"נ. **וכ"פ שו"ע ג**

ראב"ד: רב אמר זאת לשיטתו שמחמיר כר"י שמין במינו אינו בטל, אבל לדין שמין במינו בטל אז אין דין חני"נ.

האם אומרים חני"נ גם בשאר איסורים?

רבינו אפרים, רמב"ם, רשב"א, רא"ש: לא אמרינן חני"נ אלא בבשר וחלב.

והטעם - דבשר וחלב כל חד באפיה נפשיה שרי וכי איתנהו בהדי הדדי אסור הלכך הבשר עצמו נעשה איסור, משא"כ בשאר איסורים, ר"ל דבשר וחלב אין שם איסור אלא אחר התערובות ע"כ כל התערובות הוי גוף האיסור שזהו האיסור האמור בתורה, עירוב בשר וחלב, משא"כ בתערובת בשאר איסורים דהאיסור בפני עצמו הוא האיסור האמור בתורה וכשנתערב בהיתר לא שייך בזה חני"נ [ולטור - החתיכה עצמה חוזרת להיתר, ולרשב"א - לא].

ר"ת, ר"י ועוד: אף בשאר איסורים אמרינן חני"נ.

בשאר איסורים:

ר"ן, אגור בשם מהרא"י: חני"נ בשאר איסורים זה רק **מדרבנן**, מטעם שראוי להשוות אותם לבשר וחלב (והוסיף הר"ן דלכן אין אומרים חני"נ אלא בדרך בישול כמו בשר בחלב או בצונן לתוך חם, אבל ביבש ביבש שאינו דרך בישול לא אומרים חני"נ, וכן לא בכבוש).

מהרי"ק ועוד: חני"נ בשאר איסורים הוא **מדאורייתא**.

שו"ע ד פסק כרבינו אפרים.

שו"ע: לא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא בבשר וחלב אבל לא בשאר איסורים כגון כזית חלב שנבלע בחתיכה ואין בה ששים לבטלו ונאסרה ואח"כ בישלה עם אחרות אין צריך אלא ששים כדי כזית חלב ואז אפילו חתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת (כטור). [אך שו"ע ק"א כתב דהחתיכה אסורה (כרשב"א) והוא האמת (כ"כ רמ"א וט"ז)]

רמ"א פסק כר"ת. (ט"ז): אפילו באיסור דרבנן אמרינן חני"נ, **ודלא כפר"ח**

ש"ך, ט"ז: בשאר איסורים חני"נ זה רק **מדרבנן**.

רעק"א: מתוס' משמע שסובר שבשאר איסורים זה **מדאורייתא**. (ונפק"מ לענין ספיקות)

חתיכה נעשית נבילה ואפשר לסוחטו

חולין קח. – אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה... מאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה אמאי נעשית נבלה אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור דאיתמר רב ורבי חנינא ורבי יוחנן דאמרי אפשר לסוחטו אסור שמואל ורבי שמעון בר רבי וריש לקיש דאמרי אפשר לסוחטו מותר.

טור: דין חני"נ ודין אפשר לסוחטו – הכל אחד, ובמקום דאמרינן חני"נ אז הכל אסור, ובמקום דלא אמרינן חני"נ אז הכל מותר, דהיינו אפילו החתיכה עצמה שבלעה האיסור חוזרת להיתרה, והטעם דכיון דהכל מצטרף לבטל האיסור ע"כ הטעם מתבלבל בכולו וא"כ מתבטל האיסור לגמרי והכל מותר.

רשב"א: דין חני"נ ודין אפשר לסוחטו הם שני ענינים נפרדים ואינם תלויים זה בזה⁹, וע"כ אף במקום דלא אמרינן חני"נ, כגון בשאר איסורים לשיטת רבינו אפרים, אף אם יש סי' נגד האיסור הבלוע [ולשיטת ר"ת אם יש סי' בקדירה נגד החתיכה, בין בבשר בחלב בין בשאר איסורים] – החתיכה עצמה נשארת לעולם אסורה דאפשר לסוחטו אסור, והטעם: דנשאר בחתיכה זו יותר חלק איסור ממה שנבלע בחתיכות האחרות ולכן לא יצתה חתיכה זו מאיסורא, ואמנם בדבר הנבלל ונמוח לכו"ע הכל מותר שהכל נבלל ונתערב האיסור בתוך ההיתר.

(אמנם מקשה הרשב"א דאי מהאי טעמא אסורה החתיכה, אז ליטעמיה קפילא לחתיכה זו ואי לית ביה טעמא דאיסורא - תשתרי, שהרי נתברר שאיסור הבלוע בה נפלט ממנה עד שלא נשאר בה בנותן טעם, ומתוך דכיון שכבר נאסרה אע"פ שנפלט קצת מאיסור שבה לעולם אסורה עד שיפלט כולו לגמרי ולא ישאר בה ממנה כלל, ולא דמי לדבר הנבלל ונימוח שמאחר שהכל מתערב זה עם זה בשוה ואין תוספת איסור בנאסר מבהיתר חשיב כאילו נפלט כולו)

שו"ע ורמ"א קו/א פסקו כרשב"א.

וקשה, שהרי שו"ע צב/ד פסק כטור.

רמ"א (קו/א) וט"ז (צב/ד) כתבו שהעיקר כמו שפסק השו"ע ב-קו/א.

באר הגולה תירץ דמה שכתב ב-צב/ד הוא מדין תורה, דכיון דאין כאן נתינת טעם אין כאן איסור תורה, ומה שכתב ב-קו/א הוא מדרבנן דאפשר לסוחטו אסור בשאר איסורים הוא מדרבנן.

הש"ך כתב שבאמת החתיכה אסורה, והשו"ע צב/ד מתכוין שאם היא בתערובת ואין מכירה - בטלה ברוב, גם אם היא חתיכה הראויה להתכבד, כיון שאין איסורה מחמת עצמה.

נו"ב: אף דקי"ל אפשר לסוחטו אסור מ"מ אם בלע איסור שהוא מינו וקיבל איסור זה ע"י מליחה יש מקום לומר אפשר לסוחטו מותר ואף אותה חתיכה מותרת.

⁹ וראיה לשיטה זו מדאמרינן בגמ' "אי קסבר אפשר לסוחטו מותר - חתיכה אמאי נעשית נבילה", ואם הם דבר אחד לא שייך לשון שאלה זו. וראיה נוספת מדין כחל (חולין צז): דאע"ג דהקדירה לא נאסרה הכחל עצמו אסור שמא לא פלט כל חלבו (אך הטור סובר ששם זהו דין ייחודי לבשר בחלב ששם החתיכה נ"י לפני שיצא ממנה כל החלב ולכן אע"פ שכל החלב יוצא ממנה - בשר החתיכה אוסרת מצד חני"נ).

שו"ע קוב פסק עוז ע"פ רשב"א: חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקדירה שיש בה ששים לבטל החלב – צריך לזהר שלא יסיר שום דבר מהקדירה בעוד חתיכת האיסור בתוכה דחיישינן שמא תשאר באחרונה בשעה שאין בקדירה ששים לבטל החלב, וגם לא יוציאנה תחילה שחלב שבה יאסור אותה ומה תקנתה יניחנה עד שתצטנן הקדירה.

(ט"ז: משמע דאם יניחנה תהא מותרת, ולא דמי לסעיף א' דהחתיכה נשארת באיסורה, דהתם נאסרה החתיכה כבר ע"י בליעה ע"ז אמר שאינה פולטת כל האיסור הבלוע משא"כ כאן שלא בלעה מחלב שעליה עדיין אלא עכשיו ע"י בישול ובאותה שעה הולכת פליטת הבליעה בכל הקדירה בשוה כמו באותה חתיכה עצמה כיון דלפי סברא זו לא אמרינן חני"נ בשאר איסורים)

[נדלא כשיטת הטור שלאחר שנתבטל האיסור שבה בששים אינו אוסרה עוד וחוזרת להיתרה ולכן אין לחוש]

והוסיף הרמ"א (ע"פ ש"ך ושפ"ד) שלפי מה דקיי"ל שחתיכה זו אסורה עכ"פ משום איסור דבוק א"כ מסיר החתיכה שהרי אינו מזיק כלום במה שמסירה וא"כ לא יניחנה בחנם בקדירה.

חתיכה נעשית נבילה במליחה

ש"ך בשם תו"ח:

אפילו באיסור שמן, דגם לשו"ע צריך לשער כל מליחה סי' [וכ"ש באיסור כחוש דרק לרמ"א צריך לשער בס"י] - יש להתיר, **בהפסד גדול** או לעני בדבר חשוב, **דלא נעשית נבילה כל החתיכה אלא רק כדי קליפה**, כיון דהרבה פוסקים סוברים דכל מליחה אינה אוסרת רק כדי קליפה. והפמ"ג כתב דטעם הרמ"א מבוסס ג"כ על כך שרוב הפוסקים סוברים דלא אומרים חני"נ בשאר איסורים, אבל בבב"ח אפילו בהפסד מרובה אמרינן חני"נ לגמרי וכל החתיכה נ"נ.

וקשה שהרי משמע מהרמ"א קה/ט שסובר חני"נ במליחה, ותירץ שם בדגו"מ דמיירי באין הפסד מרובה דאז אומרים חני"נ במליחה.

פמ"ג: בכבוש חתיכה נעשית נבילה אף בהפסד מרובה.

באר שבע:

כן אומרים חני"נ במליחה.

חנ"ן בשאר איסורים לדעת הרמ"א

מקרים שמיקל הרמ"א דלא אמרינן חנ"ן בשאר איסורים

אם מקצת החתיכה תוך הרוטב ומקצת חוץ לרוטב ונפל על החלק שבחוץ:

בבשר בחלב: פסק להחמיר דאומרים חנ"ן.

בשאר איסורים: לא אמרינן חנ"ן ומצטרף כל הקדירה לבטל האיסור, ומ"מ יש להחמיר לאסור אותה חתיכה.

(ראה לעיל בסיכום בעמ' 108-109)

לח בלח:

בבשר בחלב:

כן אומרים חנ"ן. האפי רברבי כתב דיש להחמיר אף בלח, והש"ך כתב כדברי הרשב"א וכדמוכח מהגמרא (גבי הא דקאמר חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא) דגבי בב"ח אפילו בלח - חנ"ן מעיקר הדין.

בשאר איסורים:

מרדכי, רשב"א, ר"ן בשם ראב"ד: לא אומרים חנ"ן (אלא רק בחתיכה אמרינן חנ"ן).

הטעם:

מרדכי: מטעם חשיבות, שהחתיכה ניכרת ומובדלת ולכן לא מצטרף אליה היתר לבטלה, אבל בלח בלח שאינו ניכר ונבדל אין אומרים חנ"ן.

רשב"א, ר"ן בשם ראב"ד: משום שבחתיכה אע"פ שנתערבה באחרות - היא בולעת האיסור יותר משאר החתיכות ואין ממש האיסור יוצא ומתערב בחתיכות האחרות, אבל בלח בלח אחרי שנתערב בעוד היתר - האיסור מתערב בכל ההיתר בשווה ולא אמרינן חנ"ן.

רעק"א כתב דנפק"מ בין הטעמים זה אם נתרסקה החתיכה ונימוחה (דלמרדכי צריך ששים ולרשב"א ור"ן בשם ראב"ד לא צריך ששים).

רשב"א בשם י"א (תוס'): כן אמרינן חנ"ן בלח בלח, ואדרבה יש בזה סברא יותר לחנ"ן דבזה הכל נבלל ונעשה גוף אחד ממש.

(ר"ן: אומרים חנ"ן בדברים המתבשלים כמו בשר בחלב או בצונן לתוך חס, אבל בתערובת יבש ביבש שאינו דרך בישול - אין אומרים חנ"ן.)

רמ"א ד פסק דיש לסמוך להקל דלא אומרים חנ"ן בלח בלח בשאר איסורים לצורך הפסד גדול. רש"ל ע"פ הט"ז פסק כן אפילו שלא במקום הפסד.

רש"ל ע"פ המש"ז פסק שבלח בלח אם התערובת נעשית דרך בישול יש חנ"ן, אבל שלא בדרך בישול - מותר גם במקום שאין הפסד (ומבוסס על הר"ן).

נ"יב: בלח בלח ואח"כ נקרש - דינו כלח בלח ובמקום הפסד יש להקל דלא אמרינן חנ"ן.

חנ"נ במליחה:

הש"ך כתב דהרמ"א בתו"ח פסק לצורך הפסד גדול או לעני, בדבר חשוב, במליחה - לא נ"נ כל החתיכה אלא רק כדי קליפה, כיון דהרבה פוסקים סוברים דכל מליחה אינה אוסרת רק כדי קליפה. והפמ"ג כתב דטעם הרמ"א מבוסס ג"כ על כך שרוב הפוסקים סוברים דלא אומרים חנ"נ בשאר איסורים, אבל בבב"ח אפילו בהפסד מרובה אמרינן חנ"נ לגמרי וכל החתיכה נ"נ.

חנ"נ בבלוע בכלי ובגוף הכלי:

רמ"א צח/ה מיקל בשאר איסורים דלא אמרינן חנ"נ. (י"לא אמרינן גבי כלי חתיכה נעשית נבילה")

ש"ך: דוקא במקום הפסד. ט"ז: תמיד.

ש"ך: מדובר רק בבלוע בכלי, דגוף הכלי ודאי לא נ"נ. ט"ז: מדובר אף בגוף הכלי בכלי חרס.

קדירה שנאסרה וחממו בה מים בתוך מעת לעת:

ראה להלן בסיכום בסימן ק"ג עמ' 184.

רמ"א ד – אם נתערב יבש ביבש (ט"ז): פ"י שלא בדרך בישול יחד) לא אמרינן בשום איסור חתיכה נעשית נבילה.

2 טעמים לאיסור דבוק:

1. שמא פעם אחת הוציאוה רותחת חוץ לקדירה ונ"נ (ורק באיסור תורה יש לאסור מספק).
2. ממהר לבלוע יותר.

מאכל שנאסר במשהו ונפל ממנו לקדירה אחרת

חולין קי. – אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה. אמר ליה רב ספרא לאביי מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיא כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל מאי איריא כי נתן טעם אפילו כי לא נתן טעם (בחתיכה שבצדה לא בטלה נמי דהא נבלה גופה מינייהו היא ולא בטלה) נמי אמר ליה הכא במאי עסקינן בשקדם וסלקו (לאיסור).

תוס': בשקדם וסלקו. את האיסור וא"ת למה לי שחתיכה של היתר קבלה טעם מן הנבלה אפילו לא נתנה טעם נמי דהא במינה אוסרת בכל דהו ואומר ר"ת דנהי דהיא גופה מיתסרא בכל שהוא מ"מ לא אמרינן שתעשה נבלה לאסור כל האחרות כיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא ע"י כל שהוא.¹⁰

שיטת הט"ז:

(1) סברת ר"ת היא שחתיכה שנאסרה במשהו ולא היה בו בכדי נתינת טעם - אינה נעשית נבילה, וע"כ כשיפול מתערובת זו לדבר אחר לא יאסור במשהו (דהיינו אם יש ס' נגד החתיכה שנאסרה), **דתרי משהו לא אמרינן.** – ואם ר"ת אמר כן במין במינו לר' יהודה דהוא במשהו מדאורייתא (שלומד מפס' ולקח מדם הפר ומדם השעיר) כל שכן באיסור משהו דרבנן כגון חמץ בפסח ויין נסך.

(2) כל ההיתר הזה של ר"ת דתרי משהו לא אמרינן, מדובר במקרה **שחתיכת האיסור (השניה) היתה ניכרת וקדם וסילקה** ולא התירו אלא פליטתה. – וא"כ אז בחמץ בפסח אין להקל אלא כשנאסרה חתיכה במשהו וחזרה ונפלה לאחרות וסלקוה דבזה אין פליטתה אוסרת במשהו, אבל לח בלח, או ביבש ביבש ואין האיסור ניכר, החתיכת איסור אינה מתבטלת לעולם ואוסרת לעולם במשהו.

(3) במקרה שסילק את האיסור ולא אומרים תרי משהו, בכל זאת כשנפלה החתיכה שנאסרה במשהו לקדירה אחרת – אע"פ שאינה אוסרת במשהו מ"מ **צריך ס' נגד החתיכה שנאסרה.**

שיטת נקה"כ:

(1) חתיכה שנאסרה במשהו ולא היה בו בכדי נתינת טעם – **אם נפלה החתיכה לקדירה אחרת אז אין כאן מין במינו**, כי הרי כח אחר (אותו משהו) מעורב באותה החתיכה ושאר החתיכות אינן מעורבות ולכן אין מין זה דומה לחבירו, ולכן לר' יהודה שסובר שדוקא מין במינו לא בטיל, אז החתיכה במקרה זה כן תתבטל. – ולכן אין דין זה שייד לחמץ בפסח שהוא אוסר בין במינו בין שלא במינו, וע"כ אף אם תאמר שהחתיכה נחשבת אינו מינו הא אפילו באינו מינו אוסר החמץ במשהו, וא"כ יוצא לדין דיש לחלק דבדבר שאוסר אפילו באלף רק מין במינו [כגון דבר שיש לו מתירים וכן חמץ

¹⁰ ואילו רבי אפרים בהתאם לשיטתו מבאר שכיון שמדובר בנבילה (שאינה איסור עצמאי כמו בשר וחלב) אז אפילו אם נתנה טעם אינה נכנסת לדין חני"ג, אלא שאם קיבלה טעם אז האיסור נחשב כאילו הוא בעין והחתיכות כולן נאסרות כי מין במינו אינו בטל.

בפסח בדבר יבש וכן חמץ בערב פסח אחר שש שעות (דהם נחשבים דבר שיש לו מתירים) אז כשנאסר במשהו ונופל לקדירה אחרת בטל דזה הוי כמין בשאינו מינו, ודבר שאוסר בין במינו בין בשאינו מינו אינו בטל לעולם.

(2) חולק על הט"ז דמרי"ת רק משמע **שסילק האיסור המקורי** אבל לא שסילק החתיכה שנאסרה במשהו מהאיסור המקורי, וכתב דאולי יש טעות סופר בט"ז ור"ל שסילק האיסור (ובא לומר דבלח בלח לא מהני אף כשסילקו להאיסור), אך מפשט דבריו לא משמע כן.

(3) חולק על הט"ז דבחתיכה שנאסרה ממשהו ונפלה לקדירה אחרת – אין צריך אפילו ס' נגד החתיכה, שהרי כיון דקימ"ל דבמשהו לא נעשה נבילה א"כ למה יצטרך אח"כ ס' נגד כל החתיכה אלא **מספיק ס' נגד האיסור המקורי שנפל**.

תערובת ע"י זיעה

דין זיעה:

רא"ש : זיעת חלב כמו החלב עצמו.

ראיות שהביא הגר"א:

- ב-צב/ב נפסק שכיסוי קדירה הוי כניעור דההבל מתפשט בכולו וכאילו כולו בתוך הרוטב.
- במשניות במס' מכשירין משמע כן בהדיא.

שו"ע ח : מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר – הזיעה עולה ונבלע בקדירה ואוסרתה (דגו"מ : וגם המחבת נאסרה שהזיעה נאסרה ואוסרתה). רמ"א : ובעיני ששים בתבשיל שבקדירה נגד החלב שבמחבת (רעק"א : ואז התבשיל מותר והקדירה אסורה כדין נפלה הטיפה נגד הרוטב).

רמ"א : וכל זה מיירי שהמחבת מגולה והזיעה עולה מן המאכל עצמו לקדירה שעליה וגם מיירי שהוא בקרוב כל כך שהיד סולדת בזיעה במקום שנוגע בקדירה, אבל אם אין היד סולדת בזיעה הכל שרי ולכן תולין בשר לייבש על קדירות של חלב ולא חיישינן לזיעה שעולה וכן אם המחבת מכוסה הכל שרי מידי דהוי אשתי קדירות נוגעות זו בזו דאין אוסרין זו את זו בנגיעה כל שכן בזיעה מיהו לכתחלה יש ליזהר בכל זה.

תוקף האיסור:

- ביביע אומר הביא דעות שונות אם זיעה אוסרת מדאורייתא או מדרבנן.
- רעק"א כתב דאם הוא ספק אם היד סולדת בזיעה יש להקל, ורק אם הוא בעיני דאין מקום לזיעה להתפשט בזה מדינא אסור וממילא בספק יד סולדת בו ג"כ אסור – משמע דביש לזיעה מקום להתפשט, אע"ג דיד סולדת בו, לא אסור מדינא ממש (רק מדרבנן) וע"כ בספק מותר.

זיעת אוכלין:

- פמ"ג הביא ראייה מהרמב"ם דדווקא זיעת משקין כמוהו, אבל אוכלין (=יבש) אין זיעתו כמוהו.
- בטור ובמג"א (או"ח תנא/טו) משמע דזיעת אוכלין אוסרת.
- גנזי יוסף : מדרבנן חיישינן לזיעה אפילו באוכלין.

אופנים בהם הזיעה אוסרת:

- רמ"א : מיירי שהוא בקרוב כל כך שהיד סולדת בזיעה במקום שנוגע בקדירה. [ועל ידי כך גורם לקדירה העליונה דהבשר דיגיע לחום דיד סולדת]
- שהזיעה עולה אע"פ שאין היד סולדת והקדירה העליונה בעצמה רותחת בשיעור דיד סולדת. (רעק"א בשם מהרא"י, ודלא כספיקו של הרא"ש בתשובה שקדירה רותחת אולי אינה מקבלת זיעה, שחום הרתיחה מעכבתו מלקבל הזיעה)